

PĒTERIS LAĶISTELPISKĀ IDENTITĀTE LATVIJAS SABIEDRĪBAS
PRIEKŠSTATOS GLOBALIZĀCIJAS KONTEKSTĀ

Cilvēces operatīvās atmiņas pēdējās desmitgadēs indivīda un sociālo grupu identitātes jautājums ir kļuvis par plašu diskusiju objektu filozofiskajā, socioloģiskajā un kulturoloģiskajā literatūrā. Šī problēmu loka aktualizāciju zināmā mērā ir ietekmējusi gan sabiedriskās apziņas vispārējā situācija, gan arī politiskā konjunktūra. Tomēr neaizmirsīsim, ka humanitāro zināšanu refleksijas jomā identitātes jautājumam ir sena risinājuma vēsture. Šī dimensija dažādos aspektos ir bijusi visai nozīmīga cilvēka orientācijai pasaulē, viņa pasaules izjūtas veidošanai, it īpaši situācijās, kad plašu sabiedrības slāņu ikdienas dzīvi satricina būtiskas pārmaiņas un atklājas jaunas attīstības perspektīvas.

Protams, var dažādi vērtēt cilvēka un sociālas grupas identitātes problēmu loka statusu mūsdienu filozofiskās domas ietvaros, ņemot vērā postmodernisma nosacītību, dzīves mākslas vai analitiskās filozofijas pretenzijas veidot savus šīs intelektuālās aktivitātes jomas saturiskās nozīmības kritērijus. Tomēr arī identitātes jautājumam var būt sava vieta globalizācijas procesu norisēs filozofiskās un kulturoloģiskās refleksijas virzībā. Ejot pa tradicionālo prātniecības ceļu – pārdomu pamatu rodot klasisko atziņu kopumā, izmantojot arī tagad un šeit eksistējošā indivīda empīriskās informācijas un izjūtu apceres, – var veidot cilvēka pasaules mūsdienu izpratnes dimensiju. Gara brīvība, tās pieskārieni apkārtējai videi pati nosaka savu meklējumu ceļu izvēlētajā organonā, par kura pamatotību parasti var spriest tikai retrospektīvā skatījumā.

Daudzveidīgajā sabiedrisko attiecību sistēmā, visbiežāk sociālo institūtu funkcionēšanas ietvaros, veidojas dažādas identitātes pozīcijas, kuras indivīds vairāk vai mazāk apzinās un iekļauj savas uzvedības principos. Viena no tādām nosacītībām ir telpiskā identitāte, indivīda un grupas iekļāvums sociāli determinētā ģeogrāfijā. Mikro un dažkārt arī makrogrupas pilda galvenokārt pastiprinājuma funkciju starp cilvēku un sabiedrības nodalīto telpu – identifikācijas lauku.

Fiziskās robežas – sabiedrības atzītais objektīvi reālais iedalījums – parasti ir nepieciešams, tomēr ne pietiekams apstākļi telpiskās identitātes noteikšanā.

Eiropa mūsdienās ir kā ģeogrāfiska, tā morāla un politiska kategorija. Telpiskā identitāte ir pagātnē un tagadnē īstenota saistība ar konkrētu materiāli ierobežotu vietu, bet indivīda refleksijā tā ietver arī administratīvu, kulturoloģisku, tautsaimniecisku, sociālu dzīves determināciju.

Telpiskās identitātes apzināšanās procesā izpaužas arī dažādu faktoru nosacīto fizisko robežu subjektīva interpretācija. Lielā mērā to ietekmē tiešā starppersoniskā saskarsme, individuālā pieredze, kas izvēlas savas robežas no jau esošiem ekonomiski ģeogrāfiskiem vai politiskiem iedalījumiem. Subjektīvais uztvēruma rada savu telpiskās identitātes sociālpsiholoģisko tēlu, kas saplūst ar kādu fiziskās realitātes fragmentu.

Neti šo tēlu saturisko pamatu veido bērnības dzīves vietas atmiņas saistībā ar vēlākajā pieredzē uzkrātiem iespaidiem, kas lielākoties psiholoģiski centrēti līdzpārdzīvotā mikrovidē. J. Rokpeļņa grāmatā "Rīgas iedzimtie" atklājas atsevišķu nelielu Latvijas galvaspilsētas rajonu – Āgenskalna, Mežaparka, Tērbatas vai Matīsa ielas vai kāda cita fragmenta – teritoriju individuāls skatījums. Vairāki kultūras sfēras cilvēki redz tos savas dzīves sākumposmā, tādējādi veidojot plaši strukturētu Rīgas uztvēruma mozaiku. Tiesa, šajā intīmajā daudzveidībā nezūd Rīgas koptēls. "Reizēm liekas, ka Rīga ir sadrupināta kā baložu maize. Bet pasvārsti to rokās vai domās – nē, vesels, nedalīts klaiņš! Kā tās dru-pačas salīpinās – nezinu. Varbūt es negribu zināt. Vien just."¹

Indivīda dzīves laikā tapusi pieredze bieži ir organiski saistīta ar kādas telpas noteiktību, kas atklājas savdabīgā emocionāli un racionāli atpazīstamā zīmju kopumā.

Telpiskā nosacītība īpašas dimensijas statusā ietilpst nozīmīgās indivīda un grupas kopīgās sociālās un psiholoģiskās identitātes izpausmēs. E. Smits kā vienu no sešām galvenajām etniskās kopienas iezīmēm min "saistību ar īpašu" tēvzemi.²

Savukārt nāciju angļu zinātnieks definē šādi: tā ir "noteikts cilvēku kopums, kam ir sava vēsturiskā teritorija, kopēji mīti un ar vēsturi saistītas atmiņas, vienota tautas masu kultūra, kopīga ekonomika un visiem sabiedrības locekļiem vienādas likumīgas tiesības un pienākumi".³

Bet valsts vēsturiskā izveide kā vienu no būtiskākajiem priekšnosacījumiem ietver robežu noteikšanu teritorijai, kurā vara pretendē uz savas īstenošanas

¹ Rokpeļnis, J. *Rīgas iedzimtie*. Rīga: Nordik, 1997, 191. lpp.

² Smits, E. D. *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997, 30. lpp.

³ Turpat, 48. lpp.

ekstraordinaritāti. Cilvēku migrācija tiek limitēta, veidojot identitātes pamatu ar zināmu politisku telpu.

Ar telpisko identitāti īpaši saistīta otra fundamentāla cilvēka dzīves nosacītība – laiciskā identitāte, kas citiem vārdiem saprotama kā kāds relatīvi noturīgs intervāls bezgalīgajā realitātes mainībā. Telpiskās un laiciskās vienotības apzināšanās veido saikni, savdabīgu ietvaru indivīda sociālajai esamībai, pamatu viņa darbības izvērsumam apkārtējā pasaulē.

Cilvēka identitātes tieša izpausme, viņa sociālās pašapziņas nepastarpināta sākotnējā esamība ir saistīta ar radniecības attiecībām ģimenē, dzimtā. Šis saiknes gan emocionāli psiholoģiskā, gan pragmatiskā aspektā aptver dažādu paaudžu laika telpu. Kā empīriski reālā, tā priekšstatītā tiešā identitātes pieredzē visbiežāk norisinās triju paaudžu saskarsme vienotā mikrovidē. Spilgti tas atklājas patriarhālās ģimenes tradīcijās, modernajā ģimenē gan šī nosacītība ir jūtami vājāka. Tautas kultūrā paaudžu saikni nereti aplicina kapu ritualizētā prakse Latvijā: noteiktā telpā materializētas atmiņas par saviem priekšgājējiem jeb paaudžu sakļāvums pagātnes un tagadnes dimensijā. Laika faktors ietekmē arī cilvēka izjūtas telpā, viņa identitātes izjūtas izmaiņas. Vairāki cilvēki, kas pirms Otrā pasaules kara bija dzīvojuši Jelgavā un atpazinuši sevi šajā urbānajā vidē, pēc gadiem tajā atgriežoties, ir atzinuši, ka vairs neatpazīst savu Jelgavu. Kara gaitā gandrīz pilnībā tika sagrauta arhitektonisko simbolu radītā pilsētas telpa, kas ir būtiska cilvēka "Es" identifikācijai ar šo kultūrvēsturisko ģeogrāfisko punktu. Šādi empīriski piemēri pēc Otrā pasaules kara nebija retums.

Telpa cilvēka identitātes noteikšanā zināmā mērā substancializējas, iegūstot relatīvi patstāvīgas eksistences statusu sabiedrības apziņas aprītē. Tā ir realitāte ar savu zīmju sistēmu, saviem semiotiskiem likumiem. Apkārtējās vides zīmes sabiedrības pieredzē rada sociālpsiholoģisko pamatu indivīda telpiskās identitātes pašapziņai. Telpiskā identitāte ietver vides simbolizāciju, dažkārt pat savdabīgu sakrālā izplatījuma iekļāvumu kultūras kontekstā. Reliģiju dzimtene Jeruzaleme ir tālu pārsniegusi politiskos un administratīvos ietvarus civilizācijas gara dzīvē. Tai ir sakrāla vērtība, neskatoties uz ilgstošiem politiskiem un militāriem konfliktiem.

Nenoliedzama ir ārpusraciālā faktora klātesamība indivīda telpiskās identitātes aplicinājumā. Tas izpaužas kā pretstats mūsdienu sabiedrības sakārtotības pārlicieģajam racionālismam un pragmatismam. Īstenībā ikdienas apziņas skatījumam un ierastajām sapratnes shēmām telpa bieži vien paliek netverama, līdzīgi kā tas ir A. Tarkovska filmu pasaulē.

Telpiskā identitāte sabiedrības vēsturiskās attīstības gaitā ir mainījusi savu orientācijas jēgu cilvēka pasaulē. 20. gadsimta nogalē un 21. gadsimta sākumā globalizācijas procesu izvērsuma un jaunā skatījuma rezultātā telpiskās identitātes jautājumi ieguva lielāku nozīmi gan sabiedrības apziņā, gan arī humanitārajā literatūrā. Tas vērtējams kā mēģinājums apjēgt nacionāli telpiskās identitātes konceptu politiskos un kulturoloģiskos priekšstatos, it īpaši jaunas ekonomiskās varas un jaunu tehnoloģiju apstākļos.

Globalizācija izpaužas kā vienotas informācijas telpas izveide, lielo transnacionālo korporāciju interešu sfēras paplašināšanās, ekonomisko sakaru intensifikācija pasaules mērogā, savstarpējās nosacītības pieaugums ekoloģiskajos procesos u.tml. Diemžēl globalizācija tikpat kā neizpaužas garīgajā sfērā. Vairāku 20. gadsimta domātāju darbos iecerēta jaunu intelektuāli morālu horizontu tapšana, līdz šim tā palikusi vien ilūzijas statusā. Un gadsimtu mijā kļūst arvien aktuālāks jautājums par vispārcilvēcisko vērtību nepieciešamo un universālo raksturu. Vai var pieņemt, ka dažādām kultūrām vienojoša ir Rietumu pasaulē atzītā, kristietībā balstītā humāno priekšstatu sistēma? Lai atbildētu uz tik fundamentālu jautājumu, ir jāveic plašs analītisks pētījums, kas daudzkārt pārsniedz šī raksta tematiskās ievirzes iespējas. Austrumu un Rietumu dialoga mēģinājums garīgajā dimensijā vēl ir tālu no saskares punktu atklājuma. K. G. Junga iezīmētā pretstatījuma pozīcija joprojām ir spēkā.

Globalizācijas daudz kritizētās sekas – pārmērīga ekonomiskās un arī politiskās varas monopolizācija, vidusslāņa domāšanas un uzvedības standartu nekritiski plaša izplatība, ikdienas dzīvē valdošā piedāvājuma un pieprasījuma unifikācija, mentālo individuālo atšķirību ignorēšana – lielā mērā rada garīguma lomas samazināšanos mūsdienu sabiedrības procesos un iespējamo individuālās brīvības pārtapšanu šķietamībā. Varbūt cilvēka izveles iespējas atsevišķos vēstures posmos ir bijušas lielākas, tomēr pašlaik nepārprotama ir dažādu varas izpausmju, sākot no finansu kapitāla un beidzot ar reliģiskā fanātisma caustrāvotām sociālām institūcijām, tendence manipulēt indivīda apziņas jomā. Arī globalizācija nereti tiek uztverta un izjusta kā atsvešināts spēks, pret kuru dažādās aktivitātes pakāpēs izpaužas cilvēka vēlme saglabāt savu relatīvo neatkarību. Šai vēlmei ir nepieciešams atbalsts ierastu priekšstatu tradīcijā. Viena no raksturīgākajām pozīcijām ir telpiskās identitātes, cilvēka dzīves vietas politiskas, sociālas vai kulturoloģiskas interpretācijas iekļaušana apziņas refleksijas procesā gan teorētiskā, gan arī empīriskā līmenī.

Latvija pēc neatkarības atgūšanas, īpaši pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu otrajā pusē, arvien izteiktāk izjūt globalizācijas ietekmi. Šī procesa ietvaros, vismaz sabiedrības priekšstatos, iekļaujas arī citas internacionalizācijas ietekmes sociālajā realitātē – tuvošanās iestājai ES, NATO, dalība dažādās vienotās Eiropas institūcijās, kultūras amerikanizācija kā spilgtākais vispārējo komercializācijas principu izvērsums. Zināma pretreakcija sabiedrībā, kas pavisam nesenā pagātnē izklūvusi no totalitārisma diktētiem dzīves noteikumiem, ir pietiekami lielas iedzīvotāju daļas tieksme apliecināt nacionālo un kultūras identitāti sev atvēlētā telpā. Vēlme saglabāt patību mentālā un politiskā aspektā atklājas visai atšķirīgās sabiedriskās apziņas teorētiskās un sociālpsiholoģiskās noteiksmēs, kurās indivīds sevi tiecas identificēt.

Mūsdienu Latvijā, kā jau pārejas perioda sabiedrībā, cilvēka telpiskās identitātes meklējumus saasinātā formā nosaka pretrunīgi politiskie, ekonomiskie, sociālie apstākļi, latviešu un citu etnisko grupu sarežģītās attiecības. Šie apstākļi un attiecības ietekmē gan cilvēka ikdienas apziņas lēmumus, gan dzīves stratēģijas izvēli. Vai tiekties praktiskajā darbībā atrast pamatu Latvijā, kādā tās konkrētā reģionā, vai meklēt perspektīvu savai karjerai Eiropas telpā? Īpaši jaunajai paaudzei šis jautājums ietver alternatīvu atbilžu variantus un atklāj robežsituācijas, tiesa, daļēji vienkāršojot blakus apstākļu ietekmi. Tomēr šāda radikāla problēmas izvērzišana ļauj skaidrāk priekšstatīt sabiedrisko realitāti un cilvēka orientācijas iespējas tajā. Mūsdienu esamībā robežas kļūst relatīvas, zaudē ierobežojošo raksturu. Tomēr vienlaikus tās saglabā savu daudzveidīgi limitējošo nozīmi makro un mikrovidē, indivīda ieviržu hierarhijā un viņa motivācijas struktūrā.

Telpiskās identitātes apzināšanos ietekmē atšķirīgu sociālās realitātes institūtu pozīcijas sabiedrības aprītē, faktiskās funkcionālās īpatnības konkrētajos apstākļos, protams, arī cilvēku iesaistes veids un pakāpe šajos institūtos. Izvēloties, iespējams, pārāk plašu abstrakcijas intervālu, līdz ar to vienkāršojot skaidrojumu, tomēr var pieņemt, ka Latvijā indivīda piederības apzināšanos savai tiešajai dzīves vietai, ierastajam administratīvajam dalījumam (pagastam, pilsētai, novadam) nosaka galvenokārt ģimeniski radnieciskās saiknes, sociālekonomiskais ieradums, kultūrvēsturiskās tradīcijas, piederības apzināšanās Latvijas valstij, izglītības institūta veikums personības socializācijā, kā arī politiski emocionāls sabiedriski ģeogrāfiskas nolemtības izjūtas faktors. Turpretim piederības apzināšanos vairāku valstu veidotam reģionam Baltijai, pēcsociālisma pārejas perioda valstīm, Austrumeiropai vai Ziemeļeiropai u.c.

nosaka politiska konjunktūra, vēsturiskās atmiņas fragmenti un apziņa par piederību Eiropai, tāpat Latvijas valsts varas ideoloģija, nākotnes politiskā vīzija, ekonomiskās attīstības perspektīva, labklājības sabiedrības tapšanas cerība. Prioritātes izvēli telpiskās identifikācijas jomā nosaka kā sabiedriskā esamība, tā arī sociālpsiholoģiskās īpatnības mikrovidē, individa mentālā dzīves pieredze. Atsevišķi socioloģiskie pētījumi rāda, ka Latvijas pilsoņi vispirms apzinās savu piederību valstij un tiešajai dzīves vietai. Sevis identifikācija ar plašākiem reģioniem ir visai neskaidra un fragmentāra. Ņemot vērā pašreizējo vēsturisko realitāti, šāda situācija pārejas perioda apstākļos ir saprotama.

Pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu beigās sakarā ar administratīvi teritoriālo reformu veiktā reģionālo preses izdevumu kontentanalīze atklāja arī to, ka ārpus Rīgas cilvēkiem ir visai atšķirīgi nozīmīgās telpas priekšstati sabiedrisko saikņu mikrovides aspektā – piederība pagastam, ciemam, novadam, dažkārt arī pašlaik oficiāli neeksistējošai administratīvi teritoriālai vienībai. Identitātes meklējumus galvenokārt nosaka sociāli ekonomisko ikdienas dzīves apstākļu un kultūrvēsturiskās pieredzes faktoru mijiedarbība. Dažkārt minēto faktoru grupu attiecības var iegūt pretrunīgu izteiksmi. Viens no spilgtākajiem piemēriem – Līvu krasts, kurā mēģinājumi saglabāt seno Latvijas pamatiedzīvotāju kultūrvīdi saduras ar jauno ekonomisko apstākļu radītajām pretenzijām. Visumā tomēr tautsaimnieciskās un sociālās struktūras pārmaiņas pakāpeniski sāk veidot stabilu mijiedarbību ar tautas garīgās dzīves rituālo pieredzi un tās mentālajām tradīcijām.

Pašreizējo Latvijas sabiedrību raksturo pārejas perioda situācijā visai tipiskā neskaidrības apziņa. Tā izpaužas arī telpiskās identitātes izpratnē. Individa garīgo dzīvi ietekmējošā varas izplatītā argumentācija ir virspusēja, pārlieku politizēta un loģiski vāji strukturēta. Arī šī iemesla dēļ cilvēka uztverē aktivizējas daži sabiedrības apziņas stereotipi, piemēram, cita tēls, kas nereti tiek uzverts kā svešais, mūsu telpiskajai identitātei potenciāli nelabvēlīgais. Telpiskās identitātes dimensija valsts robežu noslēgtajā teritorijā atklāj sabiedrības integrācijas procesus, arī to nolieguma raksturojumu kā pamatu individa orientācijai sociālo attiecību kopumā. Vienlaikus tas ir ārēji vērst process, pretstatot savu valsti citām atšķirīgā politisko simpātiju vai antipātiju spektrā.

Telpiskās identitātes apzināšanos Latvijā pašreiz lielā mērā ietekmē vispārējā skaidri saskatāmā sabiedriskās dzīves politizācija. Uzskatāma ir sociālās realitātes vertikālo saikņu jeb varas attiecību dominante sabiedrības esamībā.

Indivīda iespējas īstenot savu gribu un vēlmes sociālajos procesos horizontālo attiecību jomā vai kooperatīvajās saiknēs ir visai niecīga. Tādēļ arī kultūras aprites perspektīvai tiek meklēts atbalsts varas struktūru lēmumos un funkcionēšanā. Par efektīvāko līdzekli cīņā pret iespējamo negatīvo globalizācijas ietekmi uz nacionālās garīgās patības saglabāšanu valsts teritorijā daļa sabiedrības nereti uzskata politiskās un administratīvās aktivitātes. Pašlaik kultūras iespējamā rezonanse ne tikai lēmumu pieņemšanas sfērā, bet arī plašākas sociālās realitātes procesu kontekstā cilvēku priekšstatos parasti ir nepietiekama. Kultūras virzība visbiežāk tiek saistīta ar nebūt ne nozīmīgākās valsts funkcijas izpildi. Turklāt kultūra politiķu un arī plašākas sabiedriskās domas priekšstatos visbiežāk tiek uztverta kā mākslas veidu kopums, nepārprotami sašaurinot garīgās dzīves horizonta izpratni. Acīmredzot šajā ziņā stāvoklis būtiski varētu mainīties tikai tālākā perspektīvā.

Garīguma paplašinājums tautas apdzīvotajā telpā ietver kā vienpusīga izolacionisma izpausmes, vēlmi administratīvi norobežoties no globālisma izraisītās masu kultūras izplatības, tā arī centienus saskatīt savas tautas garīguma vērtību neizmantoto potenciālu, tā izvērsumā meklējot iespējas nezaudēt nacionālās identitātes mentālo pamatu. Tā mītiskie arhetipiskie tēli, rituālās tradīcijas, modernās kultūras un sociālpsiholoģiskās saskarsmes īpatnības mijiedarbojas ar globalizācijas informatīvo un vērtību telpu "bez robežām".

Neskatoties uz dažādām pretrunām, būtiskākais telpiskās identitātes nosacījums pašlaik Latvijā ir tēvzemes priekšstats pretstatā starptautiskiem, globāliem, ar telpisku identitāti demonstratīvi nesaistītiem procesiem. Šodien vēl ir grūti prognozēt globalizācijas tālākas attīstības perspektīvas, šīs virzības radītās sekas cilvēka orientācijai pasaulē. Arī tādēļ mērķtiecīga var būt tēvzemes identitātes apziņas saglabāšana un kopšana, protams, ņemot vērā pasaules informatīvās aprites realitāti. Tas ir iespējams, ja izdosies saistīt sociāli ekonomiskās un garīgās kultūras aktivitātes vienotā tiesiski un administratīvi korekti sakārtotā sistēmā, radot indivīdam plašas, laikmetam atbilstīgas izvēles iespējas telpā, kurā norit viņa dzīves darbība.

Latvijā, tāpat kā daudzās citās valstīs, tēvzemes identitātes apzināšanos līdztekus etniskām, sociālās stratifikācijas, korumpētās varas problēmām sarežģī reģionālās attīstības jautājumi. Valsti kopš neatkarības atjaunošanas nav īstenota mērķtiecīga reģionālā politika. Līdz ar to pretstatā visumā sekmīgai Rīgas vai Ventspils ievirzei uz atbilstību Eiropas tēla standartiem ir padziļinājusies atsevišķu rajonu sociālā depresija, kas ierobežo cilvēka iniciatīvu,

padara nabadzīgu viņa motivāciju jebkādām aktivitātēm tautsaimnieciskā un arī kultūras jomā. Cilvēka vēlmi nostiprināt identitāti ar savu tēvzemi kavē varas elites pragmatiskā un emocionālā vienaldzība pret individu un viņa dzīves telpisko nosacītību. Nesakārtotās valsts un tās reģionu attiecības tikai daļēji spēj kompensēt cilvēka iniciatīva savas dzīves tiešās eksistenciālās vides aptvērumā. To redzējums plašākā teritoriālā dimensijā sagādā grūtības gan racionālā, gan emocionālā aspektā.

Mūsdienu sabiedrībā telpiskās identitātes apjēgums nespēs gūt tālāku perspektīvu, ja netiks meklēts un arī atrasts pamatojums metafiziskai refleksijai. Ekonomiskais izdevīgums, liekulīgā politiskā konjunktūra, sociālais ieradums līdz šim parasti ir ignorējis filozofiskā skatījuma nozīmību. Šādu situāciju ir veidojusi pastāvošā sabiedriskā realitāte. Tomēr bez noturīgas savas kultūras vēsturiskās nosacītības apzināšanās refleksīvā līmenī ir grūti radīt cilvēkam nepieciešamo iespējamās nākotnes pamatojumu. Šajā kontekstā likumsakarīgs ir jautājums – kāda ir to vērtību būtība, kuru dēļ individam ir jāsaģlabā telpiskās identitātes motivācija Rīgā, Alsungā, Baltinavā, Latvijā vai Eiropā?

Apģūstot savas etniskās kopības garīgo pieredzi, var veidot priekšstatu par ikdienas dzīves vienpusībā grūti skaidrojamiem centieniem mūsdienu sabiedrības aprītē, saskarsmes, kooperācijas un konkurences īpatnībām tautsaimniecības, politikas un citos institūtos. Pagātnes mentālo sakņu apzināšana ļauj gūt pamatojumu orientācijai pasaulē pretstatā strauji mainīgajai realitātei, kurā cilvēka rīcībai pārāk bieži trūkst morāla attaisnojuma. Telpiskās identitātes apzināšanās ētiskā aspektā spēj sniegt trūkstošo jēgpilno noteiktību indivīda esamībai šeit un tagad, skaidrāk priekšstatīt šīs esamības kultūrvēsturisko nolemtību un lokālo neizbēgamību.

Latvijas valsts ir vienīgā vieta uz zemeslodes, kur latviešu tauta var brīvi īstenot savu kultūras apriti. Šis pēdējos gados bieži atkārtotais izteikums kā telpiskās identitātes apliecinājums ir kļuvis par aksiomu. Refleksijai par aplūkojamo kvalitāti ir jāpārvar gan pseidotautiskuma aizspriedumi, gan arī mehāniska svešu informatīvo nodaļu ietekme un neargumentēta politizācija. Kritiski vērtējošais skatījums nedrīkst pieļaut nacionālās savdabības pārtapšanu atsvešinātības pamatojumā, nemainīgā simboliskās vienotības pašapziņā, pretstatot dzīves vides lokalizācijas vērtību globalizācijas virzībai. Kaut gan empīriski grūti pierādāms, tomēr hipotētiski pieļaujams ir atzinums, ka telpiskā identitāte cilvēka garīgajā dzīvē ir ieguvusi gandrīz vai arhetipisku, protams, savās izpausmēs vēsturiski mainīgu nosacītību.

Pēteris Laķis

Spatial Identity in the Views of Latvian Society within the Context of Globalisation

Summary

The issue of identity, which has recently become especially topical in the philosophical, sociological and culturological literature, should be addressed taking into account several methodological principles. The most important of them is expressed in G. W. F. Hegel's statement, that it is very important to correctly understand the true meaning of identity, it is necessary to achieve that it is not recognised as an abstract identity, that is, an identity, which excludes difference.

As identity is not a motionless self, but a quality changing in time, its determination can be differentiated by a specific spatial and temporal identity, as well as set by various positions of this identity in society.

Important and prerequisite, but not sufficient, conditions for spatial identity, which is the theme of this article, are the boundaries defined by the geographic and political reality. Another, maybe even a more important, factor is the subjective interpretation of these objective boundaries and their embodiment in the nation's mentality and consciousness, as the subjective perception creates its socio-psychological image of spatial identity, which merges with a fragment of physical reality.

Within the context of the world's globalisation it is vital to find an answer to the question why and by what means motivation for spatial identity should be preserved in a world that "dilutes" all boundaries.